

JÕNS BŪMANIS

Izdūti četri dorbi par Rudzātu pogosta (Preiļu rajons) aizsargu organizāciju, skūlom, katļu draudzem. Pēc profesijas jys agronoms, dzeivoj Reigā, bet dzymtas saknes ir Rudzātu pogostā, kur tāvs bejis tō pādejais priekšādātōjs Latvejas pirmōs breivvalsts laikā. Jō dorbūs daudz informatīva materiāla — atmiņu pirokstu, fotoattālu, dokumentu.

DZILI SIRDĪ NŪVODU SLĀDZŪT...

Asu dzimis 1928. godā bejušo Daugavpiļš apriņķa (tagad Preiļu rajona) Rudzātu pogostā lauksaimnika ģimīnē — tāvam īpašumā beja 16.94 hektari zemes.

Naasu nīkaidis raksteitōjs, bet sirds tik pylna ar tū, kŭ izcituši cylvāki nu komunistiskōs murgainōs ideoloģejas un nacilvēceigōs, zvēreigōs izreiceibas, ka naspēju klusēt. Asūt penceja jau sešus godus, nūsadorboju ar sovas dzymtas pēiteišonu, kura nu okupacejas varom cītušas 18 ģimīnes (81 cylvāks), nu kurom vōcu armejā krita 3, Krīvejas lāgerūs un izsyutejumūs myra 21.

Pētūt pogosta vēsturi un dzeives nūtykumus okupacejas godus, asu nūskaidrōjis, ka nu 3550 idzeivōtōjim ībaideiti nu sorkonō terora, vēļ šudīn

1940. godā niu te palykuši 1062. Nu vōcu armejā īsauktīm 340 veirišim krituši 8%, nu sorkonajā armejā 76—35%. Vōcu okupacejas laikā dorban uz Vōceju beja nūsyuteiti 76 idzeivōtōji, golvonōkōrt krīvi vacticeibniki, nu jim naatsagrīze 1. Komunisti pōrmat, ka vōčiši daudz cylvāku izny cynōja lāgerīs, naapstreidu, vēlejus tikai pasaceit, ka Vōceja myusu pogosta cylvāki beja privileģētōkā stōvūklī, saleidzynit ar tim, kas nūnōce Sibirejā — nu Vōcejas pēc goda brauce atvalinōjumūs un syuteja paceņas ar apovim un apgērbim, bet mes verģōjam bez pōrtraukuma daudzus godus.

Pogostā jau pēc «atbreivōšonas» 1944. goda augustā (3. dinā) sōcēs aresti, apcītyņōjumā nūnōce vairōk nakai 170 rudzātīši, tyka pratnōti, spydzynōti gon uz vītas Latvejā, gon Krīveja, turāti nacilvēceigūs apstōklūs, daudz ju jim, nasagaidūt «seviškōs apsrīdes» lāmumu, aizģōja būja. Lelōkō daļa tyka tīsōti aizmuguriski nu pēc KPFSR KK 58. panta par dzimtīnes nūdeveibu un uz safabricētīm apmalōjušīm dokumentim, Natryuka pileidēju, ziģōtōju, kuru malū liceibas čekisti izmōntōja nūģigumu pīrōdeišonā.

...Komunistu brīsmu dorbi pogostā rysynōjōs jau 1919. godā, kod pusgodu te beja frontes jūsla storp Latvejas nacionalū un sorkonū armeju. Beja daudzas rekvīzejas, spydzynōšonas, daudzi cylvāki nūšauti. 1940. un 1941. gods atnōce ar arestim un izsyuteišonom — apcītyņōja vairōk nakai 40 aizsorgus, skūlōtōjus, lauku

saiminikus, pōrsvorā sīvītes, sērmgalvus un bārnus. Leivōnu stacejā jūs atškeire nu ģimīnem un nūsyuteja uz Kirova apģobolu, kur vysi ģōja būja drausmeigūs apstōklūs. Atsagrīze tikai skūlōtōjs Aloizs Vaivods, kuru pēc goda otkon apcītyņōja un uz myuģeigu nūmatynōjumū aizvede uz Sibireju. Tūmar jam, moraliski un fiziski sagrautam, izadeve atsagrīzi vēlreiz un uz myuģeigu dusu apsaģuļi sovu seģču kopsātā.

Sivas ar bārnim aizsyuteja uz Krasnojarskas apģobolu, kur strōdōja kolhozu un zvejniku arteļūs vairōk nakai 15 godus, vairōkas personas 1948. godā apģolvōtas ar medaļu «Par varūneigu dorbu Lelajā Tēvijas karā 1941.—1945. godā». Paradokss, izsmīkls, cinīsmis? Vēļok, 1956. godā iznōce PSRS Augstōkōs Padūmes dekrets, ar kuru apģolvōtus karaveiru un skūlōtōju ģimīnes nūjamamas nu specuzskaitēs, bet, ak voi, atbreivōtas tyka vēļ pēc vairōkim godim. Vīnai daļai beja jōpasaroksta, ka ji un jau pīauguši bārnī nadreikst atsagrīzt dzymtajōs vītōs un pīpraseit kompensacejas par atģintajīm ģimīņu īpašumim.

Peckara godus pogostā un apkaimē dorbōjōs daudzas nacionalū partizanu grupas, jo veiriši beja dezerteģuši nu vōcu armejas, izavairēja arī nu dīnasta sorkonajā. 1945. un vālōkajūs godūs NKVD armejas vīneibas un vīteģi iznīreli, komunistu rūklaiģas, izsekoģūt pretesteibas kusteibas daleibņikus, spydzynōja vīteģūs idzeivōtōjus. Šī

jauņite, gērbusēs plōnōs drēbēs un kalašom kōģōs (beja 40 grādu soltums) — tei lēce kōģōs un dzīdōja operu ārijas, tod sōce histeriski raudōt... Jōs apsgōģoja divi miliģi.

Matiģde Jurova (1885—1955) izbāģa nu Pišķino rajona, atsagrīze sātā, bet te jū apcītyņōja un pa etapu otkon nūsyuteja atpakaļ, tī arī nūmyra. Zāns Ādolfis Elsts (1937—1994), 14 godus vacs, pamete izsyuteģuma vītu kolhozā, devēs mōģup pa dzeļģceļu, nūģjūt vairōk nakai 140 kilometrus, kod jū aizturja miliceja.

Varātū daudz stōsteit un raksteit par pīradzātū un pīdzeivōtū. Maģ šķit, ka komunistiskō režīma darbeiba nateik kai nūģīgums pret cilģēci atzeita, atklōta pēiteita, par tū publicāts un raksteits, avīzēs moz rokstu pasarōda par myusu tautas pōrdzeivōģumim.

Vōcu laikā myusu tāvs pīsadalēja

katļu prīstera bērēs, kuram čekisti spydzynōģūt beja nūvyļkuši nogus un, kod jū globōģa, tūs vītā uz pērstim beja uzlykti šķapleri.

Asu uzraksteģis četras broģuras par Rudzātu pogostu, turpyņoju pēiteišonu. Asu pateiceģs pogosta valģdei par finansialu atģolstu jūs izdūšonā. Sovu informaceju asu pīdōvōģis vairōkim preses izdavumim, bet tei jūs naintereģej. Bet vīnolģa vairōk un plašōk jōroksta par pagōtni un īpaši tim, kuri ģōja Golģatas ceļu. J. Rainis ir teicis: «...mes naaizmērsim vīna poģa, kŭ sovas varas laikā nūģōvet». Un vēļ pīmīneišu Jōni Jaunsudrabegu: «Turi Latveju dzīli īslāģtu sovā sirdī, Turi tai kai lelōkū dōģgumu, kŭ nadreikst pazaudēt. Jo zaudēsi Latveju — Tu zudeisi pats» — tī ir svēteģi, patīsi vōrdi, kŭ teiģam vysu dzeivi nasu sovā sirdī un dūmoģu, ka tū nese gondreģģ vysi, kas mīlēģa dzymtū zemi un cīte nu okupacejas varom.